

A Balkán-félsziget földrajzi lehatárolásának problematikája

Konkoly Sándor, V. évf., PTE TTK

Témavezető: **Schweitzer Ferenc** egyetemi tanár
PTE Magyarország Földrajza Tanszék

A Balkán-félsziget lehatárolásának problematikája egyidős a félsziget születésével. Európa sajátos helyzetben lévő térsége sohasem volt egységes, birodalmak által integrált tér, melynek oka elsősorban geomorfológiai adottságaiban keresendő. A külső és belső csatározások övezte, nagyhatalmi érdekszférák kereszttüzében lévő Balkán a XIX. század végétől már negatív tartalmat hordozott. Földrajzi határai csak részben fedik a történelmi, politikai, kulturális határokat, ezért e témával kapcsolatos bármiféle állásfoglalás vitatott, vitatható és viszonylagos. Azonkívül a Balkán természetföldrajzi határai sem egyértelműek, éppen a hiányos természeti adottságokból kifolyólag. A Balkán-félsziget elnevezést August Zeune német geográfus alkalmazta először, a XVIII. század hiányos földrajzi ismereteire hivatkozva. Zeune úgy vélte, hogy a Balkán-hegység vonulata az Isztriai-félszigetig húzódik, s a Keleti-Alpok déli nyúlványaival összeérve tökéletesen alkalmas a félsziget lehatárolására. A fejlődő geográfia újabb eredményei már nem befolyásolták e tévedés következményeit, a Balkán-félsziget kifejezés gyorsan és visszavonhatatlanul elterjedt. A Balkán nyugati, keleti, déli lehatárolása nem okoz problémát, hiszen azt a tengerek jól kirajzolják. Az északi, különösen az északnyugati határrész már vitatható, hisz nincs egyértelmű természetes határ, a kulturális, politikai, történelmi határok pedig ugyancsak kérdőjelesek. Dél-Európa másik két félszigetének határai sokkal egyértelműbbek. A Pireneusi-félszigetet a Pireneusok vonulata jól elkülöníti az európai kontinenstől, az Appennini-félsziget esetében pedig ott van az Alpok és a Pó. A Balkánon nincsenek sem a félszigeten keresztirányban végigfutó magas hegyvonulatok, sem átívelő nagy folyóvölgyek, de még lemeztektonikai határvonalak sem, amelyek a kontinens testétől egyértelműen elhatárolnák. Azonkívül a félsziget északi irányban haladva egyre szélesedő törzsszel rendelkezik, ami magát a félsziget jellegét fokozatosan csökkenti. Közel két évszázada próbálják a geográfia jeles kutatói meghatározni a Balkán északi határvonalát, ám a mai napig sincs konszenzus ebben a kérdésben. A XIX. század végétől a természeti alapú határok kérdését háttérbe szorította a politikai tartalmú határok kérdése, ezért a Balkán-félsziget határai helyett, az államhatárokhöz igazított *Balkán* határai váltak meghatározóvá.

Jelen dolgozat egy széleskörű összefoglalást szeretne nyújtani a Balkán-félsziget földrajzi alapú határainak kérdéséről, tudománytörténeti áttekintésben. A két évszázad során hogyan változtak a lehatárolási koncepciók, mely elméletek váltak hitelessé, elfogadottá, és melyek szorultak ki a tudományos munkákból, vagy kerültek marginális helyzetbe.

Diplomamunka tervezet

Az éghajlatváltozás földrajzi hatásai, különös tekintettel a Föld ökörendszerére

Szakedolgozatomban tervezett témája a napjainkban mindinkább előtérbe kerülő globális klímaváltozás kérdését vizsgálja a földi élővilágra gyakorolt hatásai szempontjából.

Van-e valójában éghajlat változás, és azért milyen mértékben felelős az ember tevékenysége? Klímaváltozás, vagy csak ingadozás? Időjárás változás, vagy csak időjárás ingadozás? E kérdéskört „boncolgatnám” a rendelkezésre álló adatok, kutatási eredmények, éghajlati modellek alapján. A földi rendszerek mérésére, megfigyelésére olyan adatsorok állnak rendelkezésünkre, amelyek igen rövid időszakot fognak át, s ráadásul nem minden esetben hitelesek. A globális folyamatok megváltozásához – a földtörténeti eseményeket alapul véve – hosszú időre, sokszor évezredekre, évmilliókra van szükség. Megváltozhat-e a Föld klímája néhány évtized alatt? Mi az oka az egyre szélsőségesebbre forduló időjárásainknak? Visszaállhat-e a felborulni látszó egyensúlyi állapot, van-e a természetnek hatásos önszabályzó rendszere, s ha igen, az milyen „kifutású”?

A továbbiakban az esetleges klímaváltozás növény-és állatvilágra gyakorolt hatásait vizsgálom, a természetes flóra és fauna esetében, valamint a mezőgazdaságra vonatkozóan. A különböző társulások, populációk hogyan változnának meg a lehetséges klímamódosulás változatainak eredményeként?

Az egyre emelkedő légköri CO₂ koncentráció milyen hatással lesz az élővilágra, azt képes-e megkötni a litoszféra, vagy a hidroszféra?

A bonyolult földi rendszerekben sokféle, egymásnak sokszor ellentmondó folyamatok egyenlege irányítja az éghajlat alakulását. Tudjuk-e megbízhatóan modellezni a változásokat, mire számíthatnak az élővilág szereplői?